

UŽITNE RASTLINE SO TUDI LEPE

V vrtovih pogosto ločimo okrasni vrt od užitnega. Ta delitev menda izhaja še iz časov, ko je bilo v navadi sadne in zelenjadne rastline tudi v domačem vrtu škropiti proti boleznim in škodljivcem. Ker to navado v glavnem opuščamo, lahko začnemo govoriti o prepletanju okrasnega in užitnega vrta.

Okrasne posode z mešano zasaditvijo trajnic. Med njimi sta tudi dve užitni dišavnici, pisani žajbelj in drobnjak, ki imata tudi veliko estetsko vrednost.

našem bivalnem okolju. Ko izbiramo rastline za svoj vrt obvezno izbiramo le tiste, za katere je že vnaprej jasno, da jih ne bodo ogrožale nevarne rastlinske bolezni. Preveč občutljivim rastlinam se raje odpovemo. Sicer pa smo že kar dobro osvojili tehnike in metode varovanja rastlin pred boleznimi in škodljivci z bolj naravi in človeku prijaznimi sredstvi, tako med strogo okrasnimi, kot tudi med užitnimi rastlinami.

Ker k vsakdanjim ali vsaj občasnim vrtnim užitkom sodi tudi sprehod skozi urejen in lep vrt in istočasno nabiranje cvetja in lističev za potrebe kuhinje, so užitne trajnice, zelišča in zdravilne rastline na vrtu postale posebno cenjene. Posebno vrednost imajo tudi tiste s prijetnim vonjem. Pa ob tem sploh ni nujno, da zanje namenimo poseben vrtni kotiček, da oblikujemo torej zeliščni ali dišavni vrt. Lahko jih preprosto vkomponiramo v vrtno zasaditev med ostale trajnice. Naše babice so luštrek, meliso, meto, pelin, drobnjak, ajbiš in podobno zasajale, kamor je pač naneslo. Predvsem pa tja, kjer so te rastline lahko nemoteno rasle leta in leta in so bile pri roki, kadar so jih potrebovale. Danes lahko te in še mnoge druge enostavno pridružimo okrasnim trajnicam v mešano gredo, med grmovnice ali jih zasadimo v okrasne posode z mešanimi trajnimi nasadi. Seveda jih lahko gojimo tudi, če nimamo vrta. Kakšno korito ali lonček lahko postavimo na zunanjo okensko polico, na balkon ali z njimi uredimo zanimiv terasni vrt. Zlasti mešani nasadi dišavnic in drugih okrasnih trajnic s travami vred, posajeni v večjih okrasnih posodah in smiselno razporejeni na bivalni terasi, nam lahko nadomestijo vrt. Možnosti je toliko, da si vsak lahko da duška svoji kreativnosti. Vsaka užitna trajnica ima namreč tudi svojo estetsko vrednost. Mnoge med njimi so celo zimzelene ali imajo poleg zanimivo strukturiranih listov tudi zanimivo cvetje. Kričečih tulipanov, gorečk in begonij z njimi sicer ne bomo nadomestili, kompozicije v bolj umirjenih barvah pa z njimi lahko oblikujemo. Cvetje sivk, žajbljev, šetraja, drobnjaka, šentjanževke, ameriškega slamnika, majarona in origana in stasite silhete hermelike, luštreka in pelina se prav gotovo lahko po svoji lepoti mirno kosajo z mnogimi drugimi trajnicami, ki pa jih v kuhinji ne moremo uporabiti. Če pa upoštevamo še dejstvo, da imajo nekatere izrazito barvite trajnice, kot so maslenice in hoste, tudi užitno cvetje, potem je prepletanje lepotnih in užitnih lastnosti mnogih trajnic še toliko bolj samoumevno.

Tekst: **Jožica Golob-Klančič** univ. dipl. ing. hort.
Fotografije: Mojca Rehar Klančič univ. dipl. ing. agr.

Skozi človeško zgodovino so vrtno rastline imele zelo različno vlogo. V antičnih časih so vrtovi sicer imeli predvsem vlogo oskrbovanja s plodovi, dišavami in zdravili. Vendar tudi cvetje za užitek duše ni bilo redkost. Srednji vek je pomenil velik korak nazaj v kulturi vrtov. Redki so bili samostanski vrtovi, predvsem namenjeni vzgoji zelišč, dišavnic, zdravilnih in sadnih rastlin. Malo kasneje so se sicer razvili raskošni vrtovi najvišjega plemstva in malo manj razkošni vrtovi srednjega in nižjega plemstva. Tudi v teh so užitne rastline imele veliko vlogo.

Danes imajo v naših vrtovih užitne rastline pomembno mesto, vendar vedno bolj le tiste, ki ne zahtevajo škropljenja s pesticidi. Počasi prihaja namreč v našo zavest odpor do uporabe strupov v